

درس خارج فقه استاد حمید درایتی

جلسه دوم، ۲۱ شهریور ۱۴۰۰

موضوع: کتاب الشركة/ شرکت تعاونی / عضویت شرکت

از این دو ماده قانونی بدست می آید که قانون گذار دو نوع شرکت تعاونی شناسایی نموده است:

- شرکت تعاونی تولید — شرکتی است که بین اشخاص حقیقی یا حقوقی برای فعالیت در امور مربوط به تولید و توزیع در جهت اهداف خاص و به منظور بهبود وضع اقتصادی و اجتماعی تشکیل می شود تا شرکت در راستای اهداف مشترکی مانند تهیه مواد اولیه ارزان تر و تحصیل ادوات لازم تولیدکنندگان و رصد بازار برای مقدار تولید و ارزیابی قیمت و انعقاد قرارداد با خریدار و... فعالیت داشته باشد [۱]. بدیهی است که این چنین شرکتی با توجه به جایگاهی که در پیشبرد اقتصادی يك کشور دارد، از تسهیلات بیشتری نسبت به شرکت تعاونی مصرف برخوردار خواهد بود [2].

- شرکت تعاونی مصرف — شرکتی است که برای تهیه مایحتاج و نیازمندی های اعضا خود شکل می گیرد تا در امور مربوط به تهیه و توزیع کالا، مسکن، خدمات و سایر نیازمندیهای اعضا فعالیت داشته باشد [۳]. باید توجه داشت که شرکت تعاونی مصرف این امکان را دارد که کالاهای تهیه شده را به غیر مصرف کنندگان تعاونی نیز بفروشد لکن سود حاصل از فروش مربوط به همه اعضا خواهد بود.

بخش سوم - عضویت در شرکت های تعاونی

از مجموع مواد قانونی بدست می آید که ویژگی اعضا شرکت های تعاونی به شرح ذیل است:

۱ - همچنان که اشخاص حقیقی مجاز به عضویت در شرکت های تعاونی هستند، اشخاص حقوقی نیز می توانند به عضویت درآیند [4].

۲ - اعضا شرکت های تعاونی نمی توانند اشخاص حقوقی دولتی باشند [5].

۳-اعضاء شرکت های تعاونی باید واجد شرائط ذیل باشند [6]:

- تابعیت جمهوری اسلامی ایران
- عدم ممنوعیت قانونی و حجر
- خرید حداقل سهام مقرر در اساسنامه
- درخواست کتبی عضویت و تعهد رعایت مقررات اساسنامه تعاونی
- عدم عضویت در تعاونی مشابه

۴-عضویت تمام افرادی که محل فعالیت یا سکونت آن ها در حوزه فعالیت شرکت های تعاونی بوده و به خدمات آن شرکت (اعم از جمیع خدمات یا بخشی از آن) احتیاج داشته باشند، مجاز خواهد بود [7].

۵-تبعیض و اعمال محدودیت از جانب شرکت های تعاونی برای عضویت افراد واجد شرائط، ممنوع است مگر اینکه در اساسنامه ی شرکت، این چنین محدودیت هایی پیش بینی شده باشد [8].

۶-عضویت در شرکت های تعاونی منوط به آورده ی مالی و مشروط به خرید حداقل يك سهم و پرداخت بهاء آن است [9].

[1] انواع گرایش های شرکت تعاونی در ایران عبارتند از: * کشاورزی * صنعتی * معدنی * خدماتی * مسکن * فرش دستباف * تامین کننده نیاز تولید کنندگان * تامین کننده نیاز مصرف کنندگان اعتبار * حمل و نقل * تولیدی_توزیعی * تامین نیاز صنوف خدماتی * مصرف آموزشگاهی * عمرانی.

[2] برخی از تسهیلات دولت نسبت به شرکت های تعاونی به قرار ذیل است: ۱- بنا بر ماده ۳ ق. ب. ت، دولت موظف است به گونه ای که زمینه اداره یا دخالت در اداره تعاونی ها فراهم نیاید با بخش تعاونی همکاری نموده و امکانات و تسهیلات لازم را با هماهنگی وزارت تعاون در اختیار آن ها قرار دهد. ۲- بنا بر ماده ۴ ق. ب. ت دولت و کلیه سازمان های وابسته موظفند در اجرای طرح ها و پروژه های خود در شرایط مساوی اولویت را به بخش تعاونی بدهند. ۳- بنا بر تبصره ۱ ماده ۸ ق. ب. ت، در تعاونی های اشتغال زاکمک های دولتی به نسبت اعضاء شاغل در آن تعاونی واگذار می شود. ۴- بنا بر ماده ۱۷ ق. ب. ت، وزارتخانه ها، سازمان ها، شرکت های دولتی و وابسته به دولت و تحت پوشش دولت، بانک ها، شهرداری ها، شوراهای اسلامی کشوری، بنیاد مستضعفان و سایر نهادهای عمومی می توانند از راه وام بدون بهره یا هر راه مشروع دیگر از قبیل مشارکت، مضاربه، مزارعه، مساقات، اجاره، اجاره به شرط تملیک، بیع شرط، فروش اقساطی و صلح، اقدام به کمک در تامین و یا افزایش سرمایه شرکت های تعاونی بنمایند. ۵- دولت می تواند واحدهای صنعتی یا کشاورزی یا خدماتی و امثال آن را که اموال عمومی است و در اختیار دارد به صورت ذیل در اختیار شرکت های تعاونی قرار دهد: واحدهای مذکور را به صورت حبس موقت یا مادام که تعاونی به صورت قانونی وجود داشته باشد در اختیار تعاونی قرار دهد و تعاونی مالک منافع آن باشد. اگر واحدهای مذکور کارکنان واجد شرایط عضویت در تعاونی داشته باشند، این کارکنان برای عضویت در آن تعاونی بر دیگران اولویت خواهند داشت. دولت می تواند طبق قرارداد بابت استهلاک یا بازسازی یا نگهداری یا توسعه واحدهای مزبور سالانه مبلغی نقدی و یا کالا دریافت نمایند. دولت می تواند در واگذاری واحدهای فوق و سایر امکانات، مقرراتی به عنوان شرایط الزامی در رعایت سیاست های دولت در قیمت گذاری و برنامه ریزی تولید و توزیع و تامین منافع عمومی، تعیین نماید. ۶- بنا بر ماده ۱۹ ق. ب. ت در استفاده از وام و کمک های مالی دولتی، اولویت با تعاونی هایی است که از بانک ها طبق قانون عملیات بانکی بدون بهره دریافت نکرده باشند. ۷- بنا بر ماده ۲۴ ق. ب. ت، دولت موظف است شرایط و امکانات لازم را برای تشکیل و تقویت تعاونی ها فراهم آورد. ۸- بنا بر ماده ۲۴ ق. ب. ت، دولت می تواند با استفاده از منابع بودجه ای یا منابع بانکی با تضمین دولت، وام بدون بهره در اختیار تعاونی قرار دهد و اموال منقول و یا غیرمنقول

و وسایل و امکانات لازم را به قیمت عادله به طور نقد و یا اقساط برای تشکیل و تقویت تعاونی ها به آن ها بفروشد و یا به آن ها اجازه دهد و یا اقدام به عقد اجاره به شرط تملیک بنماید و یا سهام شرکت ها و موسسات دولتی و وابسته به دولت و بانک ها و مصادره و ملی شده را به تعاونی ها منتقل نماید. ۹- بنا بر ماده ۲۴ ق. ب. ت، بانک ها موظف اند جهت سرمایه گذاری و یا افزایش سرمایه تعاونی ها و یا تقویت آن ها، وام و سایر تسهیلات اعطایی را در اختیار آنان قرار می دهند و می توانند قرارداد نمایند که سرمایه هایی که از محل وام و سایر تسهیلات اعطایی تامین می شود به عنوان ضمانت و یا وثیقه و یا رهن در نزد بانک و یا در صورتی که تعاونی قادر به بازپرداخت وام نباشد بانک مطالبات خود را از طریق فروش اموال تعاونی تسویه نماید که در خرید آن گونه اموال تعاونی های دیگر اولویت دارند. ۱۰- بنا بر ماده ۲۸ ق. ب. ت، شرکت ها و موسسات دولتی و وابسته به دولت و تعاونی ها موظفند در معاملات خود به تعاونی ها اولویت دهند.

[3] در ماده ۷۹ قانون شرکت های تعاونی مصوب ۱۳۵۰ مقرر شده است که شرکت تعاونی مصرف کنندگان برای تهیه انواع کالاهای مصرفی به منظور تأمین نیازمندی های اعضا و خانواده های آن ها همچنین برای انجام تمام یا قسمتی از خدمات زیر و امثال آن تشکیل می شود: تهیه آب مشروب تأمین وسائل توزیع گاز تأمین وسائل توزیع برق خدمات بهداشتی و درمانی تدارک وسائل حمل و نقل ایجاد باشگاه ها و رستوران ها تأسیس انواع آموزشگاه ها.

[4] ماده ۸ قانون بخش تعاونی اقتصاد جمهوری اسلامی ایران: عضو در شرکتهای تعاونی شخصی است حقیقی یا حقوقی غیر دولتی که واجد شرایط مندرج در این قانون بوده و ملتزم به اهداف بخش تعاونی و اساسنامه قانونی آن تعاونی باشد.

[5] همان.

[6] ماده ۹ قانون بخش تعاونی اقتصاد جمهوری اسلامی ایران: شرایط عضویت در تعاونیها عبارت است از: ۱- تابعیت جمهوری اسلامی ایران. ۲- عدم ممنوعیت قانونی و حجر. ۳- خرید حداقل سهام مقرر در اساسنامه. ۴- درخواست کتبی عضویت و تعهد رعایت مقررات اساسنامه تعاونی. ۵- عدم عضویت در تعاونی مشابه.

[7] ماده ۳ اصلاحیه قانون شرکت های تعاونی: عضویت شرکت تعاونی برای تمام اشخاصی که محل فعالیت یا سکونت آنها در حوزه عمل شرکت باشد و به تمام یا قسمتی از خدمات شرکت احتیاج داشته باشند، آزاد است.

[8] ماده ۵ اصلاحیه قانون شرکت های تعاونی: هیچ گونه تبعیض یا محدودیتی برای عضویت در شرکت نباید وجود داشته باشد مگر به سبب عدم کفایت ظرفیت فنی تأسیسات و وسایل و امکانات شرکت مشروط بر این که در اساسنامه تصریح شده باشد.

[9] ماده ۴ اصلاحیه قانون شرکت های تعاونی: شرط عضویت در شرکت تعاونی، خرید و پرداخت تمام بهای لاقل یک سهم می باشد.